MICHAEL DAVIES: NESPRAVODLIVÝ ZÁKON NIE JE ZÁKON. ROVNAKO AKO TYRANSKÉ PRÁVO NIE JE PRÁVO SPRAVODLIVÉ, ALE PRÁVO ZVRÁTENÉ. KEDY MÔŽEME – MUSÍME ODOPRIEŤ POSLUŠNOSŤ?

- CZ24 News | 16. listopadu 2020

Tento článok je spracovaný na základe prednášky Michaela Daviesa z augusta 1983. Prednáška sa zaoberala témou, s ktorou sú katolíci často konfrontovaní: poslušnosťou. Mnoho pravoverných katolíkov si myslí, že poslušnosť voči autorite je tou najdôležitejšou cnosťou. Vo svojej prednáške Michael Davies však dokazuje na základe učenia Tomáša Akvinského, že existujú prípady, keď má katolík právo neuposlúchnuť autoritu a uvádza príklady, keď má dokonca povinnosť odmietnuť poslušnosť, keďže v prvom rade musíme poslúchať Boha a až potom ľudí.

Povinnosťou katolíka a hlavným zmyslom jeho života na tomto svete je byť „dobrý“. To znamená žiť cnostným životom. Sv. Tomáš učí, že cnostný človek je ten, ktorý má vo zvyku konať dobrú prácu, keďže táto činnosť je nasledovaním a napodobňovaním Boha. V živote nasledujeme Boha tak, že sa riadime štyrmi základnými (mravnými) a tromi nadprirodzenými (božskými) cnosťami. Štyri základné cnosti sú opatrnosť, spravodlivosť, statočnosť a umiernenosť. Tie sú podriadené trom nadprirodzeným cnostiam, ktoré sa vzťahujú priamo k Bohu, a to sú viera, nádej a láska.

Tí z vás, ktorí ešte mali to šťastie a zažili klasickú výuku katechizmu, si spomenú, že viera je

nadprirodzený dar Boží, ktorý nám umožňuje veriť bez pochybností všetkému, čo Boh zjavil. Nádej je tiež nadprirodzený dar. Dúfame, že nás Boh odmení nadprirodzeným životom, a že nám dá prostriedky k tomu, aby sme tohto života dosiahli, keď budeme plniť, čo sa od nás očakáva. Láska je tak isto nadprirodzený dar Boží: milujeme Boha nadovšetko a svojho blížneho ako seba samého z lásky k Bohu.

Cnosť lásky

Tak, ako sú tri nadprirodzené cnosti nadradené štyrom základným čnostiam, tak aj láska stojí nad vierou a nádejou. Láska je hlavná zo všetkých troch cností, a tak to musí byť aj so zásadami čo riadia náš život. Nič nemôže byť nadradené tejto cnosti.

Sv. Tomáš vysvetľuje, že láska vo svojej podstate znamená priateľstvo medzi Bohom a človekom; spočíva v tom, že Boha máme milovať nadovšetko a úplne sa mu oddať. Toto priateľstvo medzi nami a Bohom preukazujeme v pozemskom živote tak, že sa riadime zásadami desatora; čokoľvek je v rozpore s desatorom, je aj v rozpore s láskou.

Lásku preukazujeme aj tým, že milujeme svojho blížneho. Nemôžeme milovať Boha, keď nemôžeme milovať blížneho z lásky k Bohu. Sv. Tomáš v tomto prípade cituje sv. Jána: „A toto prikázanie máme od Boha, kto miluje Boha, nech miluje tiež svojho brata!“ (1 J 4, 21)

Toto sú dve základné pravidlá, ktorými sa riadi láska a ktorými sa má riadiť aj tvoja poslušnosť. Sv. Tomáš vraví, že človek, ktorý má lásku, má aj všetky ďalšie morálne cnosti.

Boh je pôvodcom všetkej autority

Božia vôľa je, aby sme sa podriadili tým, ktorí vystupujú ako právoplatná autorita v Cirkvi a v štáte. A tým, že sa podriaďujeme týmto autoritám, sa podriaďujeme Bohu, keďže všetky právoplatné autority vykonávajú úrad jeho menom.

Poslušnosť

Sv. Tomáš hovorí, že v ľudskej spoločnosti musia niektorí ľudia vládnuť tým ostatným, inak by sa spoločnosť rozpadla. Poslušnosť voči legitímnym autoritám však musí byť v súlade s nadprirodzeným poriadkom všetkých vecí. Poslušnosť je morálna cnosť, ktorú konáme, keď plníme príkazy nadriadených s úmyslom konať ich vôľu. Táto cnosť patrí medzi jednu zo základných (mravných) cností – spravodlivosť. Tým je podriadená božskej cnosti lásky.

Poslúchať Boha je na prvom mieste, až za ňou poslušnosť akejkoľvek ľudskej autorite.

Hranice poslušnosti

Sv. Tomáš odmieta tvrdenie, že naša poslušnosť akejkoľvek ľudskej autorite musí byť bezhraničná. Keď nám niekto prikáže, aby sme vykonali niečo, čo sa protiví Božiemu právu, musíme odmietnuť. V tomto pripomína Skutky apoštolov 5, 29: „Poslúchať sa sluší viac Boha, ako ľudí“. Ďalej uvádza príklady, kedy máme právo, ak nie povinnosť, odoprieť poslušnosť. Všetky tieto príklady sú v súlade so zdravým rozumom, nikto nepotrebuje zvláštne vzdelanie k tomu, aby zvažoval ich vierohodnosť. Nadriadený môže prikazovať len tam, kde siaha jeho moc. Keby sa prezidentovi USA na ceste z dovolenky rozbilo auto pred vaším domom, nemôže zaklopať a povedať: „Ja som prezident, potrebujem auto. Vezmem si tvoje.“ Keby tak urobil, máte plné právo odmietnuť. Keby však bol vyhlásený vojnový stav, mal by prezident právo zabaviť vaše auto pre vojenské potreby. A vašou povinnosťou by bolo ho vydať.

Rovnako tak nemá rodič právo nútiť svoje dieťa, aby sa vydalo, či oženilo za určitú osobu, ktorú mu rodič vyberie. Učiteľ nemá právo vyžadovať od žiaka, aby si vybral určité povolanie. Biskup nemá právo vám prikazovať, aby ste podporili jeho obľúbený futbalový klub. Nemusíme teda poslúchať nadriadeného ak vieme, že jeho rozkazy nespadajú pod jeho jurisdikciu alebo sú v rozpore s vôľou vyššej autority.

Sv. Tomáš uvádza príklad od sv. Augustína: „Ak komisia vydá rozkaz, splníš ho keď bude v rozpore s tým, čo prikázal prokonzul? A znova, ak by prokonzul nariadil niečo, a vládca nariadil niečo iné, budeš v rozpakoch odmietnuť toho prvého a poslúchať druhého? Keď teda vládca nariadi jednu vec a Boh nariadi inú, musíte toho prvého odmietnuť a poslúchnuť Boha."

Ak teda diecézny biskup nariadi miestnemu kňazovi, aby v priebehu nedeľnej sv. omše nechal kolovať kalich s krvou Kristovou k prijímaniu veriacich, má kňaz právo odmietnuť, keďže táto prax bola zakázaná vyššou autoritou, pápežom. Nemusíme poslúchať príkazy nadriadeného, pokiaľ sú tieto príkazy nespravodlivé, aj keď nadriadený koná v rámci svojich právomocí a drží sa litery zákona. Ako príklad uvediem rok 1773, keď sa obyvatelia v jednej známej americkej kolónii vzbúrili proti svojmu nadriadenému, vtedajšiemu kráľovi Jurajovi III., keď na nich uvalil nespravodlivé dane. Aby ukázali svoj odpor, prezliekli sa za Indiánov a nahádzali do mora debny anglického čaju. Musím priznať, že takýto spôsob protestu mi pripadá výstredný, ale my Briti sme vždy považovali správanie kolonistov za nepochopiteľné.

Sv. Tomáš učí, že nesmieme vo všetkom poslúchať príkazy nadriadených; dokonca, že máme povinnosť neuposlúchnuť, pokiaľ je príkaz namierený proti Bohu a máme právo odoprieť poslušnosť, ak:

nadriadený koná mimo oblasť svojej právoplatnej právomoci

koná proti vôli nadriadených autorít

sú jeho príkazy nespravodlivé

Čo je to spravodlivosť?

Teraz by sme mali vysvetliť pojmy „spravodlivosť" a „právo". Ak by sme mali sami rozhodovať, čo je pre nás spravodlivé a čo nie, tak by bola znemožnená stabilita ľudskej spoločnosti. Sv. Tomáš definuje spravodlivosť tak, že každému človeku je priznané to, čo mu náleží. Človek je spravodlivý tým, že rešpektuje práva tých ostatných.

Čo je to právo?

Spravodlivosť nás vedie k právu. Ak sa zaoberáme večným, či Božím právom, tak neprichádza v úvahu, že by dochádzalo k nespravodlivosti a my tu nemáme právo odoprieť poslušnosť. Účelom ľudského práva je, aby slúžilo človeku k jeho skutočnému dobru, aby prospievalo všeobecnému dobru a prinieslo prospech tej spoločnosti, v ktorej bolo vyhlásené zákonom. Sv. Tomáš definuje právo ako: „Rozumné pravidlá prospešné všeobecnému blahu vytvorené človekom, ktorý má na starosti určitú spoločnosť, a ktorý tieto pravidlá vyhlásil za zákon".

Aby bolo právo spravodlivé, musí:

byť rozumné

byť prospešné všeobecnému blahu

pochádzať od právoplatného nadriadeného

byť vyhlásené zákonom

Tieto zásady sa vzťahujú ako na štát, tak aj na Cirkev, a ako by každý právom očakával, mal by byť práve v cirkevnom zákonodarstve horlivý záujem o dodržiavanie týchto zásad. Ak dôjde k nespravodlivosti v štáte, je to poľutovaniahodné. Ak je však nespravodlivosť pripustená v Cirkvi, je to pohoršujúce – pohoršujúce v tom zmysle, v akom to hovorí náš Pán.

Sv. Tomáš učí, že spravodlivé právo zaväzuje svedomie, keďže pochádza z Božieho práva a tí, ktorí toto právo právoplatne vykonávajú, tak činia ako zástupcovia Boha na zemi. Pápež Lev XIII. prišiel k rovnakému záveru vo svojej encyklike *Libertas Praestanstissimum*: „Právoplatná moc je od Boha, ktokoľvek sa tomu protiví, protiví sa Bohu“.

Nespravodlivý zákon nemá žiadnu zaväzujúcu moc. Vo svojej podstate to žiadny zákon ani nie je, keďže moc zákona priamo závisí na miere spravodlivosti. Rovnako ako tyranské právo nie je právo spravodlivé, ale právo zvrátené. Zákon nie je spravodlivý, ak je príliš ťaživý pre tých, čo sú mu podriadení, alebo ak neprospieva všeobecnému dobru. Ak je tomu tak, potom je zákonodarstvo viac násilným činom, ako právom. Moc, ktorú človek dostal od Boha neznamená, že má právo nespravodlivo škodiť svojim poddaným. Konsenzus katolíckych teológov a právnikov znie, že zákonodarca by nemal vyžadovať od svojich podriadených nemožné, a že zákony, ktoré vydá, by nemali byť pre podriadených príliš komplikované. Nadriadený by tiež nemal vydávať príliš veľký počet zákonov.

Nikto nie je zaviazaný splniť nemožné. Ak teda nadriadený vydá príliš veľa zákonov, ktorými nie sú podriadení pre ich množstvo schopní sa riadiť, tak sú títo podriadení ospravedlnení a zbavení viny.

Ako som už raz spomenul, tieto zásady sú univerzálne. Vzťahujú sa rovnako na trestné, občianske, kánonické aj liturgické právo. Obzvlášť sa potom vzťahujú na liturgické zákonodarstvo po II. vatikánskom koncile. Som si úplne istý, že nie som jediný katolík, ktorý si myslí, že absolútne odstránenie všetkého starého a jeho nahradenie novým, nie je rozumné. Poznám desiatky dobrých katolíkov, ktorých životy sú jedným veľkým utrpením, keďže stratili liturgiu a pobožnosti, ktoré boli základným zdrojom ich duchovného života. Poznám dobrých kňazov, ktorí radšej odišli na odpočinok, než aby slúžili novú liturgiu – ako krutý koniec pre tých, ktorí sa rozhodli zasvätiť svoj život Cirkvi. Poznám celý rad tých, ktorí sa podriadili novým zákonom, a ich každodenné celebrovanie omše pre nich znamená každodenný zdroj utrpenia a zatrpknutosti. Potom máme právo sa spýtať: Bolo toto zákonodarstvo prospešné všeobecnému dobru?

V roku 1978 bola vydaná zbierka zákonov, ktoré sa týkali liturgie. Týchto zákonov bolo dohromady 300, len 89 dokumentov však bolo vydaných pred II. vatikánskym koncilom, zostávajúcich 211 dokumentov bolo vydaných v priebehu koncilu a do roku 1978. Teraz máme rok 1983 a počet direktív, ktoré boli vydané od roku 1978, neuveriteľne vzrástol.

Kedy by mal byť zákon zmenený?

Aký má sv. Tomáš názor na zmenu zákona? Podstata jeho odpovede spočíva v tom, že zákon by mal byť menený len v prípade úplnej nutnosti. Na argument, že by sa postupne malo právo meniť k lepšiemu, odpovedá: „Je to nezmysel, ohavná nehanebnosť, aby sme trpeli zmeny tých tradícií, ktoré sme zdedili od svojich predkov“.

Podľa môjho názoru môže byť ľudské právo zmenené, pokiaľ to prospieva všeobecnému dobru, ale to len do určitej miery. Čím viac sa do práva zasahuje, tým viac to škodí všeobecnému dobru. Keďže zvyk prospieva dodržiavaniu práva; to, čo sa protiví všeobecným zvyklostiam, aj keď sa jedná len

o maličkosť, je závažné. Pričom by sa ľudské právo nikdy nemalo meniť, len ak by sa chcela napraviť nejaká škoda spôsobená všeobecnému dobru. Takáto náprava môže vzísť buď z veľkého a evidentného prospechu z nového nariadenia, alebo v prípade nutnosti, keď je existujúce právo nespravodlivé, alebo je jeho plnenie evidentne škodlivé.

Právnici preto odporúčajú, že pred prijatím nového zákona musí byť dokázané, že nový zákon prinesie väčší prospech, než dodržiavanie dovtedajšieho zákona. Až vtedy je možné zrušiť starý zákon, ktorý bol predtým považovaný za rozumný. Bude ma preto veľmi ťažké presvedčiť, že tridentská omša bola škodlivá, a že ujma, ktorá bola spôsobená praktickým zrušením tohto posvätného obradu, bola akýmkoľvek spôsobom kompenzovaná v prospech všeobecného dobra. Je teda zrejmé, že pred jej zrušením nedošlo k žiadnej snahe preukázať, že toto zrušenie prinesie veriacim duchovný prospech. Nebolo by od cirkevných autorít rozumné vyskúšať si účinok nového omšového rítu v jednej alebo dvoch diecézach v každej krajine po dobu piatich rokov, a až potom ňou na celom svete nahradiť starobylý rítus, ktorého pôvod vedie až do doby sv. Gregora Veľkého?

Profesor Johannes Wagner, riaditeľ Liturgického inštitútu v nemeckom Trevíre napísal: „Dejiny preukázali, snáď už tisíckrát, že nič nie je tak nebezpečné pre náboženstvo, že nič viac nespôsobuje nespokojnosť, neistotu, rozdelenie a odpad od Cirkvi, ako zasahovanie do liturgie“. Profesor James Hitchcock dospel k rovnakému záveru vo svojej knihe *The Recovery of the Sacred* (Obnova posvätného), kde napísal: „Manipulácia s posvätnými symbolmi za účelom zvýšenia významu liturgie vedie k zničeniu významu symbolov a odcudzuje veriacim zbožnú úctu“.

Kedy smieme odoprieť poslušnosť?

Teraz by bolo vhodné uviesť príklady, kedy môžeme právoplatne odmietnuť poslušnosť nadriadeným. A to, ak:

*je príkaz v rozpore s Božím právo*m

je príkaz v rozpore s vyššou ľudskou autoritou

nadriadený koná mimo oblasť svojej kompetencie

príkaz je nespravodlivý, čiže: neprospieva všeobecnému blahu, je nerozumný, alebo nie je jasne vyhlásený ako zákon

Vzťahujú sa tieto zásady aj na duchovné osoby?

Niekto by mohol namietať, že sa zásady, ktoré som tu uviedol, nemôžu uplatňovať na osoby vnútri katolíckej cirkvi. Obzvlášť potom, keď dostaneme nariadenie od biskupa, alebo priamo od pápeža, ktorí tak jednajú v oblasti svojej kompetencie.

Predpokladám, že tu nie je nikto tak naivný, aby tvrdil, že musíme poslúchať biskupov a pápeža aj tam, kde nie sú kompetentní. V USA sa ale zdá, že niektorí biskupi vykonávajú svoj úrad len mimo oblasť svojej kompetencie a neustále napomínajú veriacich, aby sa zúčastňovali rôznych foriem sociálnych aktivít – možno by bol lepší výraz socialistických aktivít. Ak arcibiskup Hunthausen nariadi veriacim v Seattli, aby išli protestovať proti príjazdu atómovej ponorky do ich prístavu, majú veriaci právo vo všetkej slušnosti odmietnuť. A dokonca by som im aj odpustil, keby ich spôsob odmietnutia práve slušný nebol.

Keby nás pápež požiadal, aby sme bojkotovali všetok poľský tovar tak dlho, dokým by poľské odbory nemali právo slobodne sa organizovať, nemali by sme povinnosť ho uposlúchnuť. Mohli by sme uposlúchnuť jeho žiadosť na základe našej osobnej lojality, ale to by potom bol akt osobného

rozhodnutia a nie povinnosti.

Ak však ale duchovná osoba koná a prikazuje v oblasti svojej kompetencie a ani formálne neporušuje cirkevné právo, potom namietneme, že v tomto prípade nie je opodstatnené odmietnuť poslušnosť. Ale tí, čo v Cirkvi vládnu, sú viazaní rovnakými zásadami práva ako tí, ktorí vládnu v štáte. A ako som už raz spomenul, cirkevné zákonodarstvo by malo rešpektovať právo na prvom mieste. Duchovné osoby majú za úlohu konať dobro pre Cirkev, aby tak budovali mystické telo Kristovo. Ak má ich konanie opačný výsledok, tak strácajú právo poslušnosti svojich podriadených.

Hlavným účelom tejto prednášky je, aby som vám ilustroval zásady, do akej miery máme ešte poslúchnuť diecézneho biskupa, ktorého konanie poškodzuje Cirkev. Ale než sa budem zaoberať otázkou takýchto biskupov, uvediem vám príklad, kedy nemáme povinnosť uposlúchnuť duchovnú osobu, a to priamo pápeža. Nerobím to z dôvodu, aby ste teraz začali vystupovať proti Sv. Otcovi. Ak však existujú prípady, keď môžeme odmietnuť poslušnosť pápežovi, potom dozaista môžeme v niektorých prípadoch odoprieť poslušnosť aj diecéznym biskupom.

V priebehu debát o pápežskej neomylnosti, ktoré sa rozpútali v priebehu I. vatikánskeho koncilu, vyvstalo značné znepokojenie o možných následkoch toho, keď sa pápežovi prizná moc nad celou jurisdikciou Katolíckej cirkvi. Dogmatická konštitúcia *Pastor Aeternus* sa k tejto moci nad jurisdikciou vyjadruje nasledovne: „Čo sa týka tejto jurisdikcie, sú pastieri akéhokoľvek rítu a hodnosti, aj veriaci, individuálne aj kolektívne, zaviazaní povinnosťou hierarchickej podriadenosti a skutočnej poslušnosti; a to sa netýka len záležitostí morálky a viery, ale tiež záležitostí, ktoré sa týkajú disciplíny v Cirkvi na celom svete“. Tí, ktorí sa obávali následkov tejto deklarácie, boli uistení, že absolútna moc neznamená despotickú moc. Boli uistení, že pápež nezneužije túto moc pre svoje vrtochy, ale bude ju využívať len k budovaniu mystického tela Kristovho, a nikdy nie k jeho zničeniu.“

Môžeme teda rozlišovať medzi legálnym a morálnym právom. Miesto toho, aby som vás nudil teoretickým vysvetľovaním, radšej uvediem príklad, ktorý som už uviedol v niekoľkých svojich knihách, a to konkrétne, prípad Roberta Grossetesta, biskupa z Lincolnu, ktorý žil v 13. storočí, a bol pravdepodobne jedným z najvýznamnejších anglických katolíkov. Pápež Inocent IV. si prisvojil zlozvyk menovať na cirkevné posty v rôznych krajinách svojich príbuzných, aby im zaistil cirkevnú penziu a sám sa o nich nemusel starať. Títo príbuzní však nikdy krajinu, do ktorej boli menovaní, nenavštívili, a starali sa len o peniaze. Biskup Grosseteste protestoval proti konaniu pápeža na základe dvoch faktov. Za prvé, úloha pastiera je starať sa o svoje ovečky – čo je značne obtiažne, ak sa pastier nachádza v Taliansku a ovečky v Anglicku. A po druhé, táto pápežova politika mala dlhodobé následky pre samotnú Cirkev. Keď pápež menoval svojho syna kanonikom lincolnskej katedrály, odmietol mu v tomto prípade biskup Grosseteste poslušnosť. Pripomeňme si, že pápež mal plné právo menovať svojho synovca kanonikom lincolnskej katedrály a urobil tak v súlade s kánonickým právom. Mal legálne právo menovať na akékoľvek miesto, kdekoľvek v Cirkvi, akéhokoľvek človeka.

Napríklad pápež Ján Pavol II. má synovca, pokorného farára, v akejsi bezvýznamnej poľskej dedine, ktorý nemá žiadne vysoké vzdelanie a nevie ani slovo po anglicky. Pápež by ho mohol nechať zajtra povolať do Spojených štátov a menovať ho biskupom Chicaga na miesto biskupa Bernardina – čo by nebol zas tak zlý nápad. To len ukazuje rozsah pápežovej jurisdikcie. Teraz vám prečítam odpoveď, ktorú napísal biskup Grosseteste pápežovi Inocentovi IV. Neviem si predstaviť jediného katolíka, ktorý by ho za to odsudzoval: „Na základe poslušnosti, ktorou som zaviazaný, a z lásky k jednote so Svätým stolcom, ako Váš poslušný syn odmietam uposlúchnuť, odporujem Vášmu rozhodnutiu. Nemôžete ma za to potrestať, keďže každé moje slovo a čin nie je akt rebélie, ale synovskej úcty ku svojmu otcovi a matke podľa Božieho prikázania. Ako som už povedal, Svätá stolica nemôže ničiť, ale len budovať. To je pravé naplnenie Vašej moci.“

Existovalo teda mnoho pápežov a nespočetne biskupov, ktorí zneužívali svoje právomoci. Vždy tiež existovalo mnoho dobrých katolíkov, ktorí odporovali tomuto zneužívaniu moci, a to nie preto, že by boli nelojálni, ale naopak, že ich láska a lojalita ku Katolíckej cirkvi bola tak veľká, že boli schopní znášať hnev svojich nadriadených, ak to bolo nutné. Pápež Inocent IV. sa na biskupa Grossetesta veľmi rozhneval. Ihneď chcel prikázať anglickému kráľovi, aby svojho biskupa nechal uväzniť. Ale kardináli, ktorí boli veľmi prefíkaní, ako to už býva ich dobrým zvykom, dali pápežovi jasnú a praktickú radu a on bol natoľko múdry, že ich poslúchol. Toto sú ich slová: „Nesmieš proti nemu vystúpiť. To je pravda. Nemôžeme ho odsúdiť. Je to katolík a svätý muž, lepší človek ako sme my. Medzi kňazmi nie je nikto, kto by sa mu rovnal. Všetci duchovní v Anglicku a Francúzsku to vedia a náš rozpor s biskupom by nepriniesol žiaden prospech. Pravdivosť jeho listu, ktorý už mnohí poznajú, môže proti nám poštvať mnoho ľudí.“

Dúfam, že som v tomto príklade dostatočne ozrejmil rozdiel medzi legálnym a morálnym právom. Tí, ktorí predstavujú autoritu, majú nielen práva, ale aj zodpovednosť. Čo sa týka liturgie uvediem dva príklady pápežov, ktorí uvalili na svojich podriadených nerozumné a ťaživé zákony. Zákony proti ktorým sa podriadení právom ohradili. V druhom storočí sa pápež Viktor snažil nariadiť východným cirkvám, aby sa prispôsobili rímskym zvykom ohľadom počítania Veľkej noci. Tieto cirkvi to odmietli a naďalej sa držali svojich tradícií, za čo ich pápež exkomunikoval. Sv. Irenej presvedčil pápeža, aby z východných cirkví exkomunikáciu sňal, keďže sa nejednalo o otázku viery. Súhlasil, že pápež konal v exkomunikácii v oblasti svojich právomocí, ale z tejto exkomunikácie by vzišlo viac zlého než dobrého.

Podobným spôsobom odmietli obyvatelia Milána troch pápežov, ktorí sa v ich diecéze snažili zaviesť rímsky rítus. Milánska diecéza mala svoj vlastný, tzv. ambroziánsky rítus. Miláčania neváhali siahnuť po zbraniach, aby bránili svoje tradície. A uspeli.

Autor: Michael Davies

Zdroj: https://www.christianitas.sk